

47 ปี แห่งการบริการด้วยหัวใจของห้องตรวจโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์สตรี (คลินิก 309)

เจนจิต ฉายะจินดา*, ชานนท์ เนืองตัน*, ชนากานต์ เกิดกลิ่นหอม**

*ภาควิชาสูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร, **งานการพยาบาลสูติศาสตร์ฯ ฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลศิริราช คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร

บทนำ

ห้องตรวจโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์สตรี (คลินิก 309) เปิดให้บริการดูแลสตรีที่มีโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์มาอย่างยาวนานกว่า 47 ปี ผ่านประสบการณ์การแพร่ระบาดของซิฟิลิส และเอชไอวี และมีส่วนร่วมในการทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการรักษาเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ ในปัจจุบันสถานการณ์โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ดีขึ้นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม เชื้อก่อโรคมีพัฒนาการจนเกิด การดื้อยา รวมถึงสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง ทำให้การแพร่ระบาดของเชื้อยังคงดำเนินต่อไป โดยเฉพาะในกลุ่มเสี่ยง เช่น กลุ่มอายุน้อย ทางคลินิก 309 ได้พยายามต่อสู้กับปัญหานี้อย่างต่อเนื่อง โดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากภาควิชาการเวชศาสตร์ ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม ภาควิชาอายุรศาสตร์ ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ ภาควิชาพยาธิวิทยาคลินิก ภาควิชาตจวิทยา ภาควิชาจุลชีววิทยา และกองโรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ในการดำเนินงานบริการและงานวิจัย อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพในการดูแลผู้ป่วยต่อไป

ประวัติความเป็นมาของหน่วย

หน่วยเริ่มก่อตั้งเนื่องจากมีการแพร่ระบาดของโรคซิฟิลิสในหญิงตั้งครรภ์ โดยรองศาสตราจารย์ แพทย์หญิงสรศรีศรี สุขวิจน์ (เปียวุฒิ) เป็นหัวหน้าทีมร่วมกับรองศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประสิทธิ์ พัฒนพานิช และอาจารย์ นายแพทย์ชัยพร ภัทราคม เปิดให้บริการเฉพาะวันจันทร์ ต่อมาในปี พ.ศ.2519 ได้ย้ายสถานที่ของห้องตรวจ จากชั้น 2 ตึกผู้ป่วยนอกgrimน้ำ มายังตึกผู้ป่วยนอกชั้น 3 และยังคงเปิดให้บริการเฉพาะวันจันทร์ ต่อมาในปี พ.ศ.2520 จำนวนผู้ติดเชื้อเพิ่มสูงขึ้น รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประพาส เพียรเลิศ หัวหน้าหน่วย มีดำริในการขยายการทำงาน และได้รับทุนสนับสนุนจากบริษัท กรีนสปอต ประเทศไทย ได้ใช้พื้นที่ของห้อง 308 และ 309 ของตึกผู้ป่วยนอก ในการให้บริการ ได้ใช้พื้นที่ของห้องตรวจนี้ว่า “คลินิก 309” และก่อตั้งหน่วยอย่างเป็นทางการ

โดยการโดยใช้ชื่อว่า “หน่วยกามโรคสตรี” และได้บรรจุอาจารย์ใหม่คือ อาจารย์ นายแพทย์พงษ์ศักดิ์ ชัยศิลป์วัฒนา จนสามารถเปิดให้บริการได้วันจันทร์-ศุกร์ ในปีต่อมา (พ.ศ.2521) บรรจุอาจารย์ใหม่คือ อาจารย์ นายแพทย์อนุวัตร รุ่งพิสุทธิพงษ์ ผลงานของหน่วยเป็นที่ยอมรับ และถือว่าเป็นหน่วยบริการรักษาและติดตามสตรีที่เป็นกามโรคในโรงเรียนแพทย์ที่ครบวงจรแห่งแรกของประเทศไทย

ในปีพ.ศ.2527 เริ่มมีการตรวจพบผู้ป่วยเอชไอวีคนแรกในประเทศไทย นำไปสู่การแพร่ระบาดอย่างมากรวมถึงในหญิงตั้งครรภ์ ในปีพ.ศ.2532 ซึ่งได้มีการตรวจคัดกรองเอชไอวีในหญิงตั้งครรภ์ทุกราย ทางหน่วยได้เข้าร่วมโครงการวิจัยกับนานาชาติ เพื่อหาวิธีควบคุมการระบาด ในปีพ.ศ.2535 มีการปรับเปลี่ยนชื่อหน่วยจาก “หน่วยกามโรคสตรี” เป็น “หน่วยโรคติดต่อทางนรีเวชและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์สตรี” ทั้งงานบริการและงานวิจัยเพิ่มจำนวนเป็นอย่างมาก ในปีพ.ศ.2538 บรรจุอาจารย์ นายแพทย์อัมพันธ์ เฉลิมโชคเจริญกิจ เข้ามาช่วยพัฒนาหน่วยงานอย่างมาก จนกระทั่งปีพ.ศ.2540 - 2545 ทางหน่วยได้รับคัดเลือกให้เป็นสถานที่ศึกษาวิจัยของกระทรวงสาธารณสุข องค์การอนามัยโลก และ Center for Disease Control and Prevention มีเป้าหมายในการลดการถ่ายทอดเชื้อเอชไอวีจากมารดาสู่ทารก อาจารย์ นายแพทย์อัมพันธ์ เฉลิมโชคเจริญกิจ ยังได้มีส่วนสำคัญในการเขียนแนวทางปฏิบัติระดับชาติอีกด้วย

ในปี พ.ศ.2548 บรรจุอาจารย์ นายแพทย์มานพชัย ธรรมคันโธ เป็นอาจารย์ประจำหน่วย ตามด้วยอาจารย์ นายแพทย์ชานนท์ เนืองตัน และอาจารย์ แพทย์หญิงเจนจิต ฉายะจินดา ในปี พ.ศ. 2552 และปี พ.ศ.2554 ตามลำดับ ในช่วงเวลาที่อาจารย์มานพชัย ธรรมคันโธ เป็นหัวหน้าหน่วย ได้ปรับปรุงรูปแบบการให้บริการที่ทันสมัยและเชิงรุกมากยิ่งขึ้น และมีการย้ายสถานที่ของห้องตรวจจากบริเวณด้านในสุดของห้องตรวจสูติ-นรีเวชกรรม มาอยู่ด้านหน้า เพื่อให้ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงได้ง่าย มีการจัดสถานที่เป็นสัดส่วน ในปีพ.ศ.2560 ได้จัดทำการประชุมวิชาการของหน่วยในหัวข้อ “STD&HIV/AIDs:

After a centennial practice ระหว่างวันที่ 21-24 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560 และในวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2563 ได้ริเริ่มจัดทำ ศูนย์วัคซีนสตรี (Women's Vaccination Center) อย่างครบวงจร เพื่อแก้ปัญหาสตรีตั้งครรภ์รับวัคซีนไม่ครบถ้วน และเปิดให้บริการกับสตรีทั่วไป รวมถึงคู่เพศสัมพันธ์

นวัตกรรมของหน่วยที่ได้รับรางวัล ได้แก่ นวัตกรรม “ตุ๊กตาธารารณสอนเหน็บยา” (รางวัลดีดิดาว ปี พ.ศ.2553) นวัตกรรม “Cold strap บรรเทาอาการปวด” ภายหลังการได้รับการฉีดยา Benzathine penicillin บริเวณสะโพก (รางวัลดีดิดาว ปี พ.ศ. 2558) และนวัตกรรม “วิดีโอแอนิเมชันสนับสนุนการสอนด้วยพยาบาล สำหรับการติดตามคู่เพศสัมพันธ์ของผู้ป่วยหญิงไทยที่เป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์” เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการติดตามคู่ก่อนมารับ การปรึกษาและรักษา (รางวัลงานวิจัยจากงานประจำปี พ.ศ.2560)

ในปัจจุบัน ทางหน่วยมีบทบาทสำคัญในการจัดทำแนวปฏิบัติเพื่อการวินิจฉัยและการรักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และคำแนะนำในการให้วัคซีนระดับชาติอย่างต่อเนื่อง โดยครอบคลุมทั้งในส่วนสตรีตั้งครรภ์และไม่ตั้งครรภ์ ดังนั้น ในปี พ.ศ.2566 จึงมีการปรับเปลี่ยนชื่อหน่วยอีกครั้งเป็น “หน่วยโรคติดต่อ”

รายนามหัวหน้าหน่วย และหัวหน้าพยาบาลของหน่วย

หัวหน้าหน่วย

1. ศาสตราจารย์คลินิก นายแพทย์ประพาส เพียรเลิศ (พ.ศ.2519- พ.ศ.2535)
2. รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประสิทธิ์ พัฒนาพานิช (พ.ศ.2535- พ.ศ.2539)
3. ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัยพร ภัทราคม (พ.ศ.2539- พ.ศ.2543)

4. ศาสตราจารย์ นายแพทย์อนุวัตร รุ่งพิสุทธิพงษ์ (พ.ศ.2543- พ.ศ.2553)

5. รองศาสตราจารย์ นายแพทย์มานพชัย ธรรมคันโธ (พ.ศ.2553- พ.ศ.2563)

6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ชานนท์ เนื่องตัน (พ.ศ.2563- ปัจจุบัน)

หัวหน้าพยาบาล

1. นางภัทรวรรณ ไชยกุล (พ.ศ.2520- พ.ศ.2546)
2. นางสาวจิรพรรณ พรายมณี (พ.ศ.2546- พ.ศ.2548)
3. นางเพ็ญเพ็ญ ธัญญะตุลย์ (พ.ศ.2548- พ.ศ.2557)
4. นางขวัญจิตร เหล่าทอง (พ.ศ.2557- พ.ศ. 2563)
5. นางชนากานต์ เกิดกลิ่นหอม (พ.ศ.2563-ปัจจุบัน)

สรุป

ในวาระครบรอบ 47 ปี แห่งการบริการด้วยหัวใจของห้องตรวจโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์สตรี ทางหน่วยได้ผ่านประสบการณ์การทำงานในสถานการณ์ที่มีทรัพยากรและองค์ความรู้ที่มีอย่างจำกัด มาจนถึงยุคปัจจุบัน การเข้าถึงข้อมูลทำได้ง่าย และได้รับการสนับสนุนจากภาควิชาสูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา และคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล เป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ทางหน่วยสามารถพัฒนางานบริการควบคู่กับงานวิจัย และการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. วิทยา ถิฐาพันธ์. หนังสือ “100 ปี สูติ-นรีเวชใน 129 ปี ศิริราช” เล่มที่ 2 หน่วยงาน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พีเอ ลิฟวิ่ง จำกัด, 2561 หน้า 189-202